

Artvin Çoruh Üniversitesi
İlahiyat Araştırmaları Dergisi

Yıl: 2018, Cilt:2, Sayı:1
Sayfa:171-177
e-ISSN: 2602-3253

AKADEMİK-US

Artvin Coruh University
Journal of Theological
Researches

Year: 2018, Vol:2, Issue:1
Pages:171-177
akademikus.artvin.edu.tr

جامعة أرطوين جوروه
مجلة بحوث الإلهيات

السنة: ٢٠١٨، المجلد: ٢، العدد: ١
الصفحة: ١٧١-١٧٧
p-ISSN: 2587-0750

İslam Araştırmaları Merkezi (İsam) 2017 Yaz Araştırma Destek Programı (YADEP) Değerlendirmesi

Arş. Gör. Halil Arslan¹

İSAM, Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı olarak İstanbul Üsküdar'da bulunan, daha çok kütüphanesi ile bilinen bir kuruluştur. Tamamlanmış bir proje olan İslam Ansiklopedisi ise İslam dünyasında başka örneği başarılı olmuş bir çaba değildir. Bu ayırıcı vasıflarının yanı sıra İSAM'ın özellikle ilahiyat fakülteleri akademik personeline yönelik çalışmaları da bulunmaktadır. Bu yazıda sayıları hızla artan ilahiyat akademik kadrosunun vasfını yükseltmeye matuf bir iş olan, 2017 yaz mevsiminde düzenlenen Yaz Araştırma Destek Programı'nı (YADEP) değerlendireceğiz.

AYP olarak kısaltılan Araştırmacı Yetiştirme Projesi üçüncü dönem araştırmacı alım ilanına çıkan, içerisinde YADEP'in de bulunduğu bir projedir. YADEP programı, AYP'nin zaman olarak kısaltılmış ve yoğunlaştırılmış şekli olarak kabul edilebilir. AYP programına katılanlar belli yeterlilik ve sınavlardan sonra seçilmektedir. İlgili araştırmacılar, hem dil yeterliği ile ilgili hem de yeterlik istenilen dillerde yayın yapmak gibi bir takım sorumluluklarla yükümlüdürler. YADEP ise, katılımcıları belli bir kontenjanla İlahiyat fakültelerinden kabul edilen bir etkinlik ve katılımcıların spesifik akademik bir sorumluluk yükü bulunmamaktadır. Bu çalışma ortak noktaları doktora öğrencisi olmak olan kırk üniversiteden elli kadar akademik personelin davet edilmesiyle gerçekleştirilen 2017 Yadep programının içeriğinin bir kısmına dair aldığım bazı notların derlenmesidir. Bu bilgilerden sonra yazacaklarımın

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kelam ve İslam Mezhepleri Tarihi, halil.arslan@artvin.edu.tr , ORCID: 0000-0002-0196-2020

doktora öğrencisi bir araştırma görevlisi olarak kişisel gözlemlerim ve notlarımdan oluştuğu göz ardı edilmemelidir. Elbette programa katılan başka bir katılımcının aynı programdan istifadesi daha farklı, notları değişik, ilgilendiği kısımlar başka olabilir.

Yeni açılan üniversitelerin ilahiyat fakültelerinden akademisyenliğin ilk basamaklarında bulunan akademisyenlerin kabul edildiği program, 17 Temmuz 2017- 3 Ağustos 2017 tarihleri arasında 29 Mayıs Üniversitesi'nin İsam Kütüphanesi ile aynı yerleşkede bulunan dersliklerinde geręekleřtirildi. Programın ağırlığını teşkil eden dersler; Araştırma Usulü, Bilim Teorisi, Sosyal Teori ve Tarih Teorisi dersleriydi. Bu derslerin yanı sıra katılımcıların istifadesi için Elektronik kaynaklar ve Programlar, İzlenç/Syllabus Hazırlama, Akademik Metin Yazımı, Araştırma Kurumları ve Kütüphaneler, Proje Yazımı, Endüstri 4.0, Engellilik ve Maneviyat, İlahiyatçılar ve Sosyal Bilimciler İçin Roman Okuma, Zenzemin Özellikleri, Diyanet İslam Ansiklopedisinin Serüveni, Yeni Kur'an Fihristi Programı, Neden Yurtdışına Gidilmeli?, Sunum İletişim ve Protokol, Türkiye Diyanet Vakfının Faaliyetleri adı altında çeşitli seminerlerden de faydalanma imkanı sunuldu.

Bir değerlendirme yazısının sınırlarını aşacağından ve meramımızı ifade için kâfi olduğunu düşündüğümüzden tüm derslerden bahsetmeyeceğiz. Bunun yerine aralarında mahiyet farkı olsa bile genel durumu göstermek için bizce temsil kabiliyeti olduğunu düşündüğümüz iki semineri seğiyoruz. Bunlar; Araştırma Usulü ve Bilim Felsefesi seminerleridir. Burada derslerde anlatılanları özetleyip sonuç olarak da genel bir değerlendirmede bulunmaya çalışacağız.

Araştırma Usulü semineri toplam 16 saat olarak programlanmıştı. Seminerleri İsam'ın yönetim kurulu üyesi olan aynı zamanda İstanbul Şehir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç Dr. Eyyüp Said Kaya verdi. Seminer boyunca "akademik araştırmalar sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar nelerdir?", "danışmanın sorumlulukları nelerdir?", "öğrencinin yapması gerekenler nelerdir?" gibi başlıklandırılabilcek meselelere değinildi.

Bu seminerin ilk kitap tavsiyesi Loraine Blaxter'in *How to Research*'ı oldu. Eyyüp Said Kaya hoca bu kitabın teknik konularda bir anahtar olabileceğini fakat kendisinin daha çok "araştırma yapmakta teemmül" konusu üzerinde duracağını ifade etti.

Kaya, çalışılan alan her ne ise, o alanda hayatını adayacak büyük sorulara sahip olmanın işleri büyük oranda kolaylaştıracağını ifade etti.

Eyüp Said Kaya, büyük soruların nasıl olması gerektiği üzerinde söz söylerken de bu soruların ayakları yere basan, ilgili alanda bir karşılığı olan çalışmalarla götürülecek sorular olması gerektiği üzerinde durdu.

Akademik hayatta çalışılacak tez konusunun ne olacağı karşılaşılan büyük problemlerdendir. Zira akademik hayatta kabul edilme ve sonraki çalışmalar, özellikle doktora konusuna göre şekillenmektedir. Bu konuda da tavsiyelerde ve ikazlarda bulunulan seminerde tezin konusunun teze eşit olmadığı vurgulandı. Tez konusunun bir ilişkiler haritasının çıkarılmasının önemine değinildi ve 'kaos olmadan kosmos olmaz' denildi. Büyük meselelere sahip olmanın alternatif senaryolara da sahip olmayı kolaylaştıracağı Fuat Sezgin hoca ve çalışmaları üzerinden örneklendirildi. Fuat Sezgin'in farklı alanlarda çalışmaları bulunsa bile; çalışmaları göstermektedir ki Sezgin'in "bilme ve bilme yöntemleri" üzerine büyük soruları bulunmaktadır. Tez konusunun başkalarına anlatılmasının, alana yabancı kişilere izahının yapılmasının tez konusunun çalışmayı yapacak kişi tarafından özümsemediğinin bir işareti olarak kabul edildiği ifade edildi.

Tezle ilgili bu girişlerden sonra, konusu belirlenen teze nasıl başlanması gerektiği üzerinde duruldu. Tezin okuma, yazma, not alma/fiş oluşturma, tasnif etme/metod ve sınırlama döngülerinin hangisinden başlanacağı sorusuna cevaplar alındı ve bu döngünün bir bütün halinde kabul edilmesi gerektiği ifade edildi. Eyyüp Said Kaya hoca seminerleri boyunca tez yazma meşgalesinin birçok bileşenini ele aldı. Bunlar arasında çalışma alışkanlıkları, kurum içi engeller, çalışmanın gerektirdiğı mesai türü, çalışma takvimi oluşturma, araştırma günlüğü tutma gibi başlıklar altında akademik mesai içinde her biri başlı başına birer ihtiyaç veya problem olan konular üzerine duruldu.

Eyyüp Said Kaya "hesabı verilebilir bilgi üretmek, içtihadın diğer adıdır" diyerek bu konuda bir tezin nasıl üretileceği, sorumluluk sınırlarının nereler olacağını da özetlemiş oldu. Tezin içerisinde doğru ya da yanlış ne olursa olsun, ne konulursa konulsun önemli olan her bir cümlenin hesabını verebilmektir ifadesi aynı zamanda 'tez nasıl olmalıdır?' sorusunun da cevabı oldu.

Eyyüp Said Kaya hocanın verdiği seminerlerin tez yazmakla yüksek lisansta muhatap olmuş ve doktora sürecinin herhangi bir aşamasında bulunan katılımcılar için 'teemmüle kapı açıcı' bir seminer olduğu

muhakkaktı. Katılımcıları kendi üzerinde, yaptığı iş üzerinde, akademinin diğer bileşenleri üzerinde teemmül etmeye davet eden seminerler sonunda özet olarak řu iki cümle söylenebilir: Hayatın(ı) adayacağın/adanabileceği büyük soruların olsun ve hesabı verilebilir kelime/cümlelerin olsun.

Programın seminerlerinden ikincisi Doç. Dr. Ahmet Ayhan Çitil hocanın verdiği Bilim Teorisi semineriydi. A. Ayhan Çitil hoca hâlihazırda 29 Mayıs Üniversitesi'nde çalışmakta, kendisi Boğaziçi Üniversitesi'nde endüstri mühendisliği okurken iktisat bölümünden de çift anadal yaparak mezun olmuş. Ayhan Çitil, İ. Kant üzerine yaptığı çalışmayla doktora derecesi almıştır. Bunların yanı sıra hocanın çalışmaları mantık, matematik felsefesi, ontoloji ve ahlâk felsefesi gibi farklı alanlara aittir. Ayhan hoca hakkındaki bu bilgiler bile seminerin hayli farklı olacağına işaret ediyordu.

Ayhan Çitil hoca bilimin geçtiği evrelerden bahsederek başladı derslerine ve Kant üzerinde çokça durarak günümüze kadar bilim teorisindeki dönemeçlere/kırılmalara işaret etti. Bunu yaparken bizim nerede durduğumuz üzerinde de durdu. Hocanın asıl gayreti, ilahiyat alanındaki akademisyenler olarak dünyanın bilimsel gidişatı içerisinde uğraşı alanlarımızın nerede olduğunu göstermeye matuf bir çabaydı. Ayhan Çitil hoca mitsel düşünceden, Platon'la düşünceye giren mantık ilkelerinden "varlık, hareket, sükûn, ayrı ve gayrıyı bilmeden varlık hakkında tartışamayız" düşüncesine gelinmesini izah etti. Burada elbette Aristo'dan ve getirdiği yeniliklerden bahsedildi. Bu bahislerde Aristo'dan Kant'a gelene kadar mekanik fiziğin metafiziksel temelleri hakkında konuşulduğu ifade etti.

Bilim Felsefesi seminerlerinde Kant üzerinde önemine binaen biraz daha fazla duruldu. Kant'ın düşüncesinin Lizbon Depremi, David Hume ve J. J. Rousseau etkisiyle şekillendiğinin üzerinde konuşuldu. Özellikle Lizbon Depremi'nden sonra büyük bir buhran içerisinde yapılan rasyonelleştirmelerin yanlış olduğu ve bu büyük depremin metafizik açıklamalarla değil başka şekilde izah edilmesi gerektiğine işaret ederek Kant'ın düşüncesinin şekillendiğinden bahsedildi.

Kant'ın bir açıklama olarak sentetik ve aposteriori önermeleri öne sunması, Kant'ın ortaya koyduğu bir yeniliktir. Kant uzay ve zamanın sağladığı bir şey var diyerek buna dikkat çekiyordu. Kant, '5+7=12 derken ampirik bir şey demiş oluruz; evrensel ve zorunlu bir şey değildir

yaptığımız' diyerek bilimsel görüş fikrinin temelini sarsmaktadır. Onun (Kant) bilimsel sağgörüsü buradaki toplamı zorunlu değil olanaklı kılan bir anlayıştır.

Kant'la ilgili epey konuşulduktan sonra Darwin üzerinde de duruldu. Darwin de bilim çizgisinde ağırlığı olan ve etkili bir düşünür olarak karşımız çıkmaktadır. Darwin'in türlerin özelliklerine bir belirlenimle değil evrimle sahip oldukları fikri Kant'ın düşüncelerinden yola çıkılarak ulaşılan bir bilgidir. Darwin'e göre doğruluk, kendinde bir değere sahip değilse geriye hayatta kalmaktan daha önemli bir şey kalmamaktadır. Pozitivist ve Pragmatistlerin ülkemize etkilerinin doğrudan ve daha kuvvetli olduğunu ifade eden Çitil, 1924'te Atatürk'ün John Dewey'e Türk eğitim sistemi üzerine bir rapor yazdırdığından bahsetti. Bundan sonra doğrulamacılık'tan ve Karl Popper'la bilinen yanışlamacılık'tan bahseden Ayhan Çitil, evren hakkındaki farklı açıklamalara örnek olarak görelilik kuramından da bahsetti.

Bilim teorisi bilmenin ilahiyatçılar için, sosyal bilimciler için neden gerekli ve önemli olduğu hakkında da şunlar dile getirildi: Sosyal bilimlerden bahsederken, sosyal bilim yapmak istediğimizde/istediğimizde çok kompleks bir yapıyla karşı karşıyayız. Kavramlar hep değer yüklüdürler. Bundan kurtularak sosyal bilim yapmak zorlaşmaktadır. Weberci anlamda sosyoloji yaparken toplum rasyonel bir temele oturtulmak durumunda kalıyor. Marksçı bir sosyal bilimde ise alt yapı üst yapı kavramları yapılacak işe rengini veriyor. Velhasıl-ı kelimeler hangi tür sosyal bilim çalışması yapılırsa yapılsın "Müslüman"a bu anlayışlarda yer bulunmamaktadır. Bilim anlayışının değişmesi bizi çok etkilemiştir fakat yaşadığımız ahlaki kriz daha da derindir. Her hâlükârda akademiye Müslümanların katılması büyük bir problemdir.

Batı fikriyatında özellikle modern dönem, varlık anlayışının daraltılması sürecine tanıklık etmiştir. Sosyal bilimler ilk ilkeye göre kurgulanmıştır. Söz konusu bu daraltmanın özünde insanı aktör kılan asli failin iptali yer almaktadır. Bu iptal ile insan ya kendisini asli fail olarak kurgulamış ya da kendini nesneleştirme yoluna gitmiştir. Burada bahsedilen hesaplaşma gerçekleşmeden sorun çözülemeyecektir. Müslüman özneye dönecek olursak, Müslüman öznenin kendi tecrübesini okumadan felsefe yapamayacağıının bilincinde olması gerekmektedir.

Kısaca anlatılanları derlemeye çalıştığım program başta da dediğim gibi Sosyal Teori ve Tarih Teorisi de ağırlıkta olmak üzere başka seminerlerle zenginleştirilmişti.

İlahiyat fakülteleri özelinde konuşacak olursak Yadep'in niceliksel olarak artışın niteliksel olarak da dengelenmesi için çok yerinde bir etkinlik olduğunu ifade edebiliriz. Akademik hayatın ilk basamaklarında bulunan katılımcılar için nerede bulunduğumuzu işaret edip aynı zamanda ufuk da çizmesi açısından oldukça yararlı bir programdı.

Programın bitiminde bir de ilahiyat fakülteleri alıştayı düzenlendi. Bu alıştay da katılımcıların 'ilahiyat fakültesi' bileşenleri ile ilgili problem ve çözümlerin ele alındığı oldukça verimli bir çalışma oldu. Bu alıştayı yayımlanmasını biz de merakla beklemekteyiz.

Sertifika töreniyle seminer kısmı biten program isteyen katılımcıların konaklama imknından faydalanıp İsam kütüphanesinden istifade etmeleriyle kurban bayramı arefesine kadar devam etti. Kendi adıma söylemem gerekirse çok verimli bir programa katılıp kaliteli birlikteliklerle, yaptığımız işe de değer katacak düşüncelerle İstanbul'dan ayrılmış olduk. Bu projeyi düşünüp istifadeye sunan, içeriğinin her adımıını ince ince düşünüp uygulayan; her kademededen İsam çalışanlarına teşekkür etmek kadirşinaslık gereğidir.